

Індивідуально-авторські паремії

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ
ПАРЕМІЙ В ІСПАНСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА
МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «МЕМУАРИ КОРОВИ» БЕРНАРДО АЧАГІ)**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПАРЕМІЙ	5
1.1. Паремія як проблема перекладу	5
1.2. Структурні та функціональні особливості індивідуально-авторських паремій у художньому тексті	10
Висновки до першого розділу	16
РОЗДІЛ II. ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПАРЕМІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Б. АЧАГІ «МЕМУАРИ КОРОВИ»	18
2.1. Роль індивідуально-авторських паремій в романі Б. Ачагі «Мемуари корови»	18
2.2. Прийоми перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок	20
2.3. Прийоми перекладу індивідуально-авторських афоризмів і максим .	27
Висновки до другого розділу	31
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Паремії стали тим художнім стилістичним прийомом, що обов'язково міститься в арсеналі письменника, який прагне досягти найвищого рівня образності й сили висловлювання. Крім того, ці одиниці здатні вмістити центральні ідеї та поняття культури народу та є втіленням його мовної картини світу. Попри наявність великої кількості ґрунтовних праць, де вивчаються стійкі паремії та їх переклад як у вітчизняних, так і зарубіжних наукових доробках (Н. В. Алесіна, В. С. Виноградов, Ж. В. Колоїз, В. Л. Пирогов, І. В. Смуцинська, Х. Севілья Муньоз, Г. Корпас Пастор, А. Сулуага тощо), системне та комплексне дослідження індивідуально-авторських паремій, а також закономірностей їх перекладу з іспанської мови на українську відсутнє. Саме це визначає назрілу **актуальність** дослідження даної розвідки.

Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські паремії в оригіналі та перекладі. **Предметом дослідження** стали формальні та змістові характеристики індивідуально-авторських паремій в художньому тексті та способи їх передачі в перекладі з іспанської мови на українську. **Матеріалом дослідження** слугував роман «Memorias de una casa» баскського письменника ХХ століття Бернардо Ачаги та його український переклад «Мемуари корови», виконаний Ярославом Губаревим. Фактичний матеріал дослідження становлять 52 індивідуально-авторські паремії, що були відібрані методом суцільної вибірки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що це перший комплексний аналіз проблем перекладу індивідуально-авторських паремій з іспанської мови на українську та визначення труднощів передачі їх структурних, семантичних та функціональних особливостей в художньому перекладі.

Метою роботи є дослідження особливостей індивідуально-авторських паремій як одиниць перекладу та визначення прийомів їх перекладу з іспанської мови на українську. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- 1) проаналізувати перекладознавчі підходи до вивчення паремій та визначити основні проблеми їх передачі в перекладі;

- 2) з'ясувати характеристики індивідуально-авторських паремій на тлі стійких, визначити їхні спільні та диференційні ознаки та функції в художньому тексті;
- 3) з'ясувати роль індивідуально-авторських паремій у формуванні ідейно-образного тла твору та схарактеризувати типи цих одиниць у романі Бернардо Ачаги «Мемуари корови»;
- 4) описати прийоми та способи перекладу індивідуально-авторських паремій з іспанської мови на українську, а також проаналізувати їх з погляду досягнення функціональної еквівалентності.

Основним **методом** у роботі став метод **зіставлення** оригіналу й перекладу. Також було використано **описовий метод**, що дозволив зібрати, систематизувати та описати характеристики досліджуваного явища, **семантичний аналіз**, спрямований на виявлення семантичних характеристик досліджуваних одиниць, **контекстуальний аналіз** смислу виокремлених одиниць у їх співвідношенні з текстом та **кількісний аналіз**, що дозволив виявити ступінь повторюваності мовного явища для унаочнення результатів дослідження.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її результати та висновки є певним внеском у розвиток теорії художнього перекладу, зокрема в питання відтворення авторського ідіостилю, а також у розробку проблем часткової теорії перекладу іспанської та української мов, що пов'язані з відтворенням індивідуально-авторських елементів в художньому творі. Здобуті результати можуть знайти **практичне** застосування у лекційних курсах та на практичних заняттях з перекладознавства, художнього перекладу, порівняльної стилістики та порівняльної лексикології.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатку

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПАРЕМІЙ

1.1. Паремія як проблема перекладу

Як відомо, мова є семіотичною системою. При взаємодії двох мов у гру неминує вступає перекладач, задача якого полягає в декодуванні повідомлення мови оригіналу та відтворенні цього ж повідомлення знаками мови перекладу. Відображенням національно-культурних особливостей і ментальності народу є поняття, образи, моделі, які протягом століть формувались у свідомості кожного народу. Левова частка таких образів, понять, моделей втілюється саме в пареміях.

Паремії дуже часто досліджують нерозривно з фразеологічними одиницями (ФО). Прихильниками такого підходу зокрема є болгарські перекладознавці С. І. Влахов і С. П. Флорін, які включають в широке коло фразеології і ФО прислівного типу, крилаті вислови, афоризми, сентенції, а також сполучення образного та необразного типу [6, с. 179]. На думку дослідників, у так званій «шкалі неперекладності» ФО всіх типів займають чи не найперше місце. Схожої думки додержується і засновниця іспанської школи пареміології Х. Севілья Муньоз, яка встановлює між фразеологічними одиницями і пареміями родо-видові зв'язки [22, с. 106].

На проблему перекладності звертає увагу і перекладознавець О. І. Чередниченко, особливо, коли йдеться про елементи, позначені національною специфікою. Дослідник, утім, запевняє, що попри характерні їй національно-специфічні риси так звана «безеквівалентна лексика» все ж більшою мірою знаходить свої відповідники в мові перекладу [16, с. 186]. У російській дослідниці І.С. Алексеевої не виникає жодних сумнівів у тому, що ФО, хоч і позначені мовною унікальністю, у будь-якому випадку можуть бути перекладені, адже такий спосіб образно-узагальненого опису дійсності є «важливим елементом комунікативного акту» будь-якої мови [1, с. 133].

З думкою про принципову перекладність «безеквівалентної лексики» погоджується і О.В. Ребрій. За словами дослідника переклад таких одиниць

вимагає так званого «творчого акту потрійної природи», який відбувається відбувається майже одномоментно в три етапи: інтерпретування одиниці, тобто з'ясування значення лексеми, що може викликати проблеми при відтворенні, прийняття рішення стосовно способу перекладу та формування іншомовного відповідника [12, с. 217].

Отже, розгляд паремій у складі ФО включає їх до «безеквівалентної» з точки зору перекладу лексики. При цьому більшість перекладознавців наголошують на принциповій перекладності цих одиниць.

Відтворення паремій у перекладі пов'язане з низкою труднощів. Розпізнавання паремій становить проблему на рецептивному етапі перекладу. Так С. І. Влахов і С. П. Флорін особливу увагу звертають на необхідність розпізнавання цих та ФО у тексті, оскільки їх різноформленість і характер компонентів можуть ускладнювати розпізнавання цих одиниць і призвести до невірної перекладацького рішення — перекладу на рівні слова [6, с. 200], у той час як, увійшовши до тексту, вони набувають статусу одиниць перекладу і відповідно вимагають окремого рішення [28, с. 52, 161].

Окрім власне розпізнавання паремії, проблему може становити і її сприйняття й розуміння, що вимагає від перекладача високого рівня володіння мовою оригіналу та знань в області фразеології [23, с. 370]. Від правильного сприйняття й розуміння паремії залежить адекватне відтворення мовою перекладу притаманної їй експресивності й комічних відтінків, а також образно-смісловної структури та властивих їй стилістичних характеристик.

Додаткові труднощі для перекладу паремій створюють також їхні фонетичні, морфологічні та синтаксичні особливості [21, с. 50]. А. Сулуага як одну з проблем у перекладі паремій також виділяє їх високий потенціал варіативності, тобто зміни на рівні форми, що призводять до деавтоматизації на рівні значення, а це свою чергу зумовлює зміни в ефекті, який автор мав на меті передати [25, с. 541].

Через відсутність єдиного підходу до визначення лінгвального статусу паремій неоднаковим є і підходи до перекладу цих одиниць. Поділяючи ФО на

фразеологізми прислівного та неприслівного типу, С. І. Влахов і С. П. Флорін підкреслюють, що у перекладі ФО прислівного типу можна піти одним з двох можливих шляхів, вибір якого залежить від характеру самого прислів'я, а також контексту. Першим способом є переклад за допомогою самостійного еквівалента (аналога), другий пов'язаний з перевираженням, аналогічним перекладу звичайного художнього тексту, адже ФО прислівного типу доцільніше розглядати саме як мініатюрний художній твір. [6, с. 200].

В.С. Виноградов включає до одиниць фразеології прислів'я, приказки, «предикативні усталені вирази» тощо [5, с.181]. Перекладознавець вважає, що при перекладі паремій особливо важливо враховувати їх семантичний зміст і метафоричне наповнення. Слідом за С. І. Влаховим і С. П. Флоріним, як один із способів перекладу дослідник виділяє переклад за допомогою повного відповідника (еквівалента). У разі його відсутності автор пропонує застосувати частковий відповідник, тобто прислів'я в мові перекладу, яке відрізняється від прислів'я мови оригіналу образним значенням, але рівнозначне йому за змістом, функцією та стилістичним забарвленням. Якщо ж і такий еквівалент підібрати неможливо, перекладач може вдатися до калькування або описового перекладу. Окрім вище перерахованих прийомів, В. С. Виноградов виділяє ще один спосіб перекладу паремій, а саме використання «псевдоприслівного» відповідника («псевдовідповідника»): створення власного прислів'я в мові оригіналу з урахуванням змісту, функції та стилістичного забарвлення оригінальної одиниці [5, с. 190–192].

Не всі перераховані прийоми перекладу знаходять прихильників серед дослідників. Х. Севілья Муньоз, приміром, застерігає перекладачів від застосування дослівного перекладу паремій, адже це може призвести до втрат [23]. Перекладач має шукати функціональний еквівалент у мові перекладу, адже більшості з паремій притамана така характеристика, як ідіоматичність [21, с. 50]. Такого ж погляду дотримується і Г. Корпас Пастор, яка вважає, що яким би вдалим не був дослівний переклад, він навряд чи зможе повною мірою відтворити імпліцитність ФО, включно з пареміями [19, с. 63]. Наводячи власні

прийоми перекладу безеквівалентних одиниць, М. В. Бондар вживає термін «експлікація», який можна розглядати як синонім описового перекладу. Недоліком такого прийому, на думку авторки, є його громіздкість і багатослівність [4, с. 42].

Поставлені загальною теорією питання перекладу паремій знаходять своє вирішення і в іспансько-українській частковій теорії перекладу. Результати цих досліджень щодо стійких паремій багато в чому перегукуються з результатами розвідок у загальній теорії перекладу. Однак вони не орієнтовані, власне, на переклад індивідуально-авторських паремій і проблематику їх перекладу окремо не розкривають.

Н. В. Алесіна і В. С. Виноградов, які серед труднощів перекладу предикативних виразів, прислів'їв і приказок з іспанської мови на українську виділяють необхідність передачі як семантичного, так і метафоричного значення, говорять про три способи перекладу цих одиниць: 1) використання абсолютного відповідника; 2) використання часткового відповідника і 3) створення «псевдовідповідника». Абсолютний відповідник передбачає пошук прислів'я в мові перекладу, який збігається з оригіналом за своїм значенням, переносним смислом і має ту ж образність. При цьому необхідно враховувати стилістичні норми. Другий спосіб полягає у використанні прислів'я в мові перекладу, який має те ж саме семантичне значення, але містить інший образ. У разі неможливості застосування першого або другого прийому перекладач створює «псевдовідповідник» — прислів'я, що повністю або частково відтворює значення або переносний сенс оригіналу, і створюється за моделлю існуючих у мові стійких прислів'їв з використанням ритміко-фонетичних засобів [2, с. 72–73].

Г. Г. Верба, О. В. Орличенко та М. П. Приходько виділяють такі способи перекладу цих одиниць: 1) використання абсолютного еквіваленту, 2) застосування відносного відповідника, 3) описовий переклад та 4) калькування. На думку авторів, використання абсолютного еквіваленту має доволі обмежене застосування й використовується здебільшого для перекладу паремій біблійного

або латинського походження. У разі використання відносного відповідника першого типу оригінальна одиниця та використана в перекладі паремія матимуть розбіжності насамперед на рівні певних лексичних компонентів. До другої групи відносних відповідників автор відносять стійкі українські паремії що мають відмінний лексичний склад і різне оформлення, але при цьому їх вживання дозволяє відтворити загальне значення й оцінку конотацію вихідної паремії — ознаки, якими не можна нехтувати при перекладі. Описовий переклад застосовується у випадку перекладу паремій, до складу яких входить реалія. Використання ж прийому калькування, на думку авторів, є доцільним, коли мотивація значення оригінальної паремії є прямою та прозорою [24].

Дослідженням іспанського пареміологічного мінімуму займалася і О.В. Тарновська. Авторка проаналізувала українські та російські відповідники іспанських паремій. У результаті аналізу вона виявила, що у більшості випадків перекладу паремій з іспанської мови на українську застосування абсолютного відповідника буде неможливим через культурну специфіку, народний менталітет та самотність, які притаманні як українським, так і іспанським пареміям. Звісно, якщо мова не йде про паремії, що належать до загальноєвропейського культурного спадку. У такому випадку, стверджує авторка, у більшості європейських мов існують схожі або подекуди й дослівні варіанти [15].

Отже, спільність поглядів дослідників загальної та часткової іспансько-української теорій перекладу простежується як у характері виділених труднощів, так і в підходах до перекладу пареміологічних одиниць. Здебільшого у виділених дослідниками прийомів перекладу паремій з іспанської мови на українською простежується спільність поглядів на вибір абсолютного відповідника, а в разі його відсутності — застосування відповідників, що відрізнятимуться від оригіналу низкою критеріїв. Попри те, що Г. Г. Верба, О. В. Орличенко М. П. Приходько та підкреслюють ще й можливість застосування прийомів калькування та описового перекладу, а Виноградов і Алесіна виділяють ще й прийом псевдовідповідника, в цілому концепції дослідників здебільшого перегукуються. Основний акцент серед труднощів

автори роблять на необхідності передачі семантики, метафоричного значення, конотативних відтінків оригінальної одиниці, а також збереження відповідності перекладу стилістичним нормам і контексту.

Таким чином, на даному етапі комплексне перекладознавче дослідження індивідуально-авторських паремій відсутнє. Що стосується стійких паремій, порівняння результатів розвідок як загальної, так і часткової іспансько-української теорій перекладу засвідчує здебільшого схожість підходів до визначення проблем перекладу та підходів до передачі цих одиниць. Серед спільних труднощів у відтворенні стійких паремій у перекладі більшість називає проблему їх розпізнавання, а також правильного сприйняття й розуміння семантичного змісту оригінальної паремії, відтворення в перекладі деяких властивих пареміям специфічних рис. Дослідники часткової іспансько-української теорії виділяють також необхідність передачі значення паремії оригіналу, її метафоричного та конотативного змісту, а також врахування стилістичних норм і контексту вживання.

З огляду на відсутність спеціального дослідження перекладу індивідуально-авторських паремій для визначення підходів до їх перекладу вважаємо за доцільне порівняти індивідуально-авторські паремії зі стійкими, виявити їхні спільні та відмінні риси, а також проаналізувати способи відтворення інших індивідуально-авторських елементів, висвітлених у перекладознавстві.

1.2. Особливості індивідуально-авторських паремій у художньому тексті, релевантні для перекладу

У художньому тексті мовна система реалізується автором, який може дозволяти собі виходити за рамки узусу. Мова автора художнього твору часто може містити як традиційні, узувальні, стійкі, так і «індивідуально-оказіональні»

(неузуальні) явища. Вони є відображенням індивідуального варіювання узусу, або колективної мовної практики [8, с. 209].

До основних причин, які спонукають авторів вдаватися до використання оказіональних елементів у художньому творі відносять необхідність точно висловити думку, підкреслити своє ставлення до певного явища, дати свою оцінку, характеристику, сприяти реалізації авторських інтенцій, «гармонізувати прозовий текст» тощо [10]. Не менш важливою ознакою індивідуальних сполук у творі є й їхня приналежність конкретному авторові, вони є важливим елементом індивідуально-авторського стилю [3].

Як уже було зазначено раніше, багато перекладознавців засвідчують спільність ознак паремій і ФО. Це дозволяє припустити, що результати досліджень про переклад індивідуально-авторських ФО можуть бути релевантними і для перекладу індивідуально-авторських паремій. Говорячи про такі ФО у межах художнього твору, О. В. Ребрій розрізняє три типи, а саме 1) узуальні ФО мови оригіналу, 2) оказіональні модифікації, які утворюються за семантичною або структурно-семантичною моделлю узуальних ФО мови, і 3) вигадані ФО, або «квазіфразеологізми», які автор визначає як «псевдоузуальні стійкі авторські утворення, що набувають ознак узуальності виключно в контексті створеного автором художнього твору». Серед ознак таких індивідуально-авторських одиниць дослідник називає авторський коментар або коментар персонажа, що вводять їх до твору, а також референційний або асоціативний зв'язок з узуальною ФО [12, с. 208–210].

Послугуючись підходами до визначення неузуальних ФО за аналогією з ними будемо визначати індивідуально-авторські паремії як такі одиниці, що мають референційний або асоціативний зв'язок з узуальними пареміями або є семантичними чи структурно-семантичними модифікаціями узуальних паремій. У цьому контексті доцільним буде висвітлити типові характерні риси та ознаки стійких паремій, адже вони слугують основою для створення індивідуально-авторських паремій.

Для визначення стійких паремій спираємося на характеристику, яку пропонує Ж. В. Колоїз. Авторка визначає паремію як мовний знак, «одиночку пареміології, що вирізняється афористичністю, усталеністю, відтворюваністю, переосмисленим чи буквальним узагальненим значенням, здебільшого повчальним змістом» [9, с. 16]. О. В. Орличенко, Г. Г. Верба та М. П. Приходько додають також до функціональних ознак паремій семантичну завершеність, експресивний і філософський характер, лаконічність мовних знаків, місткість тощо [24, с. 75].

До окреслених вище ознак стійких паремій В. С. Виноградов включає також властиву їм ритміко-фонетичну організацію, двоплановість та імпліцитність, адже ці одиниці пов'язані з високим вмістом національного колориту [5].

Національно-культурна специфічність і національний колорит є дуже важливими ознаками стійких паремій. Вони є однією з найбільш культурно-специфічних і самобутніх сфер мови, яка дозволяє дізнатися про мову, культуру та побут цілого народу [17] [18]. Хоча паремії в закодованому вигляді містять інформацію про цілий народ, його побут, культуру, менталітет, національно-специфічні риси, їх роль є важливою не стільки для передачі закодованої інформації про об'єктивну дійсність, скільки для її інтерпретації, характеристики, оцінки [10]. Такої ж думки дотримується і В.В. Гаврилова. Авторка зазначає, що пареміологічні одиниці «мають суб'єктивну природу, адже оцінюють світ і виражають суб'єктивне ставлення індивіда до нього» [7, с. 11].

Ю. Стахмич і Ю. Хоминець зазначають, що пареміологічні одиниці формують «ідейне наповнення художнього тексту, посилюють його емоційно-експресивне забарвлення та активізують його сприйняття» [14, с. 2]. Паремії забезпечують потужний стилістичний ефект, викликаючи зацікавлення у читача, активізуючи його увагу. Вони суб'єктивно характеризують певні факти з народного життя, пожвавлюють розповідь, формулюють певну закономірність перебігу явищ соціального буття [10]. На думку В. С. Виноградова, використання стійких ФО дає можливість зобразити різноманітні соціальні сфери,

характеризувати велику кількість персонажів, створювати епічні, ліричні, сатиричні, комічні та іронічні описи, створювати каламбури та пародії [5, с. 185].

Як видно з проаналізованих праць, багато авторів дають характеристики пареміям у цілому, безвідносно до груп, на які вони можуть поділятися. До таких характерних ознак можна віднести структурні — стійкість, усталеність компонентів, наявність ритміко-фонетичної організації, специфічний синтаксис, завершений характер висловлювання; семантичні риси — образність, національно-культурна специфічність, двоплановість, наявність повчального та філософського смислу, стислість, лаконічність.

Деякі дослідники, утім, вважають, що для більш ґрунтовного аналізу паремій є доцільним їхній поділ на групи та виокремлення характерних ознак у межах кожної з груп.

Так у класифікації паремій Ж. В. Колоїз, яка використовує структурно-функціональний принцип, паремії поділено на власне паремії та індивідуальні афоризми (не слід плутати з індивідуально-авторськими), які можуть бути відтворені в мовленні, увійти в узус і не прив'язані до конкретного контексту [9, с. 37].

Для поділу паремій іспанська дослідниця Х. Севілья Муньоз використовує генетичний, прагматичний, морфологічний і семантичний принципи, що дозволяє поділити паремії на 1) паремії з відомим автором, 2) прислів'я, 3) афоризми, 4) прислів'я анонімного характеру, 5) прислівні висловлювання, 6) прислівні вирази, 7) діалогізми [22].

І. В. Смущинська також ділить паремії на кілька семантичних груп: 1) прислів'я, 2) приказки, 3) діалогізми, 4) прислів'я та цитати, 5) сентенції та афоризми, 6) формули поведінки повчального характеру, 7) норми поведінки, 8) слогани, 9) наукові паремії (аксіоми, теореми), 10) паремії комічного або іронічного характеру. При цьому до спільних ознак усіх паремій авторка відносить подвійну природу смислових одиниць, що входять до їх складу, семантичну стислість, складну синтаксичну структуру, сентенційність та інші ознаки [13, с. 334–336].

Враховуючи таку широку типологію, дослідження закономірностей перекладу паремій доцільно проводити, на нашу думку, саме в межах окремих груп. Оскільки проблема правильного розпізнавання паремій у художньому тексті становить особливу проблему, визначення особливостей паремій кожної з таких груп відіграє ключову роль для їхньої ідентифікації в оригіналі, розуміння значення та пошуку відповідника в перекладі.

Отже, проаналізувавши з одного боку функціонування авторських елементів у художньому тексті та з другого боку ознаки стійких паремій, можемо виокремити риси, що дозволять виділяти власне індивідуально-авторські паремії. Як уже було підкреслено, індивідуально-авторські одиниці беруть за основу структурну або структурно-семантичну модель стійких одиниць, а такий аспект, як вживання в контексті художнього твору дасть можливість виділити їхні відмінні від стійких паремій риси, які будуть зумовлені саме авторською природою цих одиниць. Проведений на визначених підставах порівняльний аналіз дозволяє виділити такі спільні та відмінні риси індивідуально-авторських і стійких паремій:

Таблиця 1

Стійкі та індивідуально-авторські паремії: спільне та відмінне

Стійкі паремії	Індивідуально-авторські паремії
Спільні риси	
Структурні особливості, специфічна ритміко-фонетична організація, високий рівень узагальненості, образність, стислість, виразність, завершений характер висловлювання, наявність повчального та філософського смислу, національно-специфічні ознаки	
Відмінні риси	
Висока частота відтворення в мові	Неможливість відтворення в мові
Входження до узусу та закріплення в мові	Неможливість входження до узусу та закріплення в мові
Багаторазове використання	Одноразове використання, створення для ситуативних потреб

Можливість застосування в будь-якому контексті в залежності від ситуації	Функціонування в межах конкретного контексту
Є відображення картини світу цілого народу	Є втіленням індивідуально-авторської картини художнього твору

Як видно, основні спільні ознаки виявляються на структурно-семантичному рівні паремій, а відмінності пов'язані саме зі співвідношенням цих одиниць з контекстом художнього твору, у якому вони вживаються.

Таким чином, при виділенні ознак індивідуально-авторських паремій було використано результати розвідок, присвячених перекладу фразеологічних одиниць. Так індивідуально-авторські паремії — це індивідуально-авторські утворення, яким характерна наявність референційного або асоціативного зв'язку зі стійкими пареміями, а також наслідування їхнім структурним або структурно-семантичним моделям.

Для виокремлення диференційних ознак індивідуально-авторських паремій також було проведено аналіз існуючих досліджень, присвячених стійким пареміям. Було виявлено, що частина дослідників обґрунтовано вважає, що тільки поділ на групи та виділення ознак паремій в межах кожної з них дозволить краще висвітлити закономірності цих одиниць.

Порівняльний аналіз індивідуально-авторських паремій зі стійкими виявив, що спільними ознаками порівнюваних одиниць є більшість структурних і структурно-семантичних ознак, як-от специфічна ритміко-фонетична організація, високий рівень узагальненості, образність, стислість, виразність, лаконічність, наявність повчального та філософського смислу, національно-специфічні ознаки. Основна відмінність між стійкими та індивідуально-авторськими пареміями полягає в співвідношенні останніх із контекстом художнього твору, у якому вони вживаються. Були виділені такі диференційні риси індивідуально-авторських паремій, як неможливість відтворення й закріплення в мові та входження до узусу, одноразове використання, створення

для ситуативних потреб, функціонування в межах конкретного художнього твору, відображення індивідуально-авторської картини в межах контексту цього твору.

Отже, спираючись на наведений перелік, доцільним буде використання структурного та функціонального принципу класифікації індивідуально-авторських пареміологічних одиниць. Структурний принцип передбачає поділ цих одиниць в художньому тексті з урахуванням їхніх специфічних структурних ознак. Функціональний принцип враховує роль, що вони виконують у тексті художнього твору, на яку часто вказуватиме авторський коментар у творі.

Висновки до розділу 1

Систематичного підходу до дослідження індивідуально-авторських паремій нами виявлено не було, на відміну від стійких паремій, питання функціонування та перекладу яких широко висвітлено вченими. Серед перекладознавців не існує єдиного погляду щодо співвідношення ФО та традиційних паремій. Одні дослідники вважають обґрунтованим включення паремій до широкого кола фразеології. Інші ж вважають недоцільним розглядати паремії в рамках ФО. Поширеним є також розгляд цих одиниць як «безеквівалентну лексику», що в свою чергу наводить на думки про їхню неперекладність. Попри наявність таких поглядів переважна більшість дослідників переконана, що, хоч ці елементи позначені національною специфікою, це зовсім не означає, що вони не можуть бути відтворені мовою перекладу.

У контексті як загальної, так і часткової іспансько-української теорії перекладу було виділено ряд труднощів, пов'язаних з відтворенням паремій, як-от розпізнавання цих одиниць у творі, їх правильне сприйняття та розуміння. Особливу увагу дослідники перекладу паремій з іспанської мови на українську зосереджують на необхідності передачі як загального семантичного значення одиниці, так і її метафоричного змісту й оцінних конотацій.

При відтворенні стійких паремій з іспанської мови на українську можуть бути використані такі прийоми: переклад за допомогою абсолютного еквіваленту, застосування відносного відповідника (існує 2 типи), описовий переклад, дослівний переклад (калькування) і створення «псевдовідповідника».

Стійкі та індивідуально-авторські паремії мають як спільні, так і відмінні ознаки, які є релевантними для перекладу. Їх поєднує більшість структурно-семантичних та стилістичних характеристик. До відмінних ознак індивідуально-авторських паремій, які визначаються саме їхнім співвідношенням з контекстом художнього твору, в якому вони вживаються, можна віднести неuzuальність, ненормативний характер, створення для ситуативних потреб, використання в межах одного контексту, залежність від конкретного контексту, неможливість закріплення в мові та входження до узусу, їхня особлива роль у творенні авторської картини світу в межах конкретного твору. Індивідуально-авторські паремії є втіленням авторського задуму в межах конкретного твору. Залучення авторських елементів у твір сприяє формуванню картини світу цілого народу, а також індивідуально-авторської картини світу.

На підставі визначених спільних і відмінних рис стійких та індивідуально-авторських паремій вдалося поділити індивідуально-авторські паремії в романі за структурно-семантичним і функціональним принципом. Класифікація індивідуально-авторських паремій у романі на групи з огляду на їхні структурно-семантичні ознаки й роль в ідейно-образній структурі твору дозволить краще виявити закономірності перекладу цих одиниць.

РОЗДІЛ II. ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПАРЕМІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Б. АЧАГИ «МЕМУАРИ КОРОВИ»

2.1. Роль індивідуально-авторських паремій в романі Б. Ачаги «Мемуари корови»

На перший погляд роман «Мемуари корови» може здатися веселою, повною пригод та розповідей казкою для дітей. Насправді ж у творі розвиваються одночасно два тла дій — суб'єктивно-внутрішнє, де описується те, як головний персонаж твору корова Мо розкриває свою «коров'ячу» природу, досліджує своє «Я», блукає в пошуках пригод і дізнається нове про світ. Об'єктивно-зовнішнє тло подій охоплює світ, що оточує корову, світ, у якому переплітаються непрості політичні та соціальні перипетії, а саме перебіг деяких подій партизанської війни в Країні Басків у 1940 році. Мо за порадою свого внутрішнього голосу, а саме Зануди (*El Pesado*), вирішує написати мемуари. Так їй доводиться заново переживати та описувати власні відчуття. Корова мислить на глибокі теми, вони непокоять її, а її невсипуща жага зрозуміти, як влаштований світ, надає їй наснаги, аби блукати без упину на шляху до розкриття таємниць.

Індивідуально-авторські паремії у романі відіграють чи не найважливішу роль у формуванні характеристики створених персонажів роману та ідейно-образної структури твору. З одного боку, індивідуально-авторські паремії є носіями закодованої інформації про менталітет народу, його звички, традиції, погляди на життя, а з іншого — дають змогу автору висловити власне суб'єктивне сприйняття світу, дати оцінку та власну характеристику описуваним явищам.

Нами було виділено дві групи індивідуально-авторських паремій у романі. До першої групи увійшли індивідуально-авторські прислів'я й приказки. Використовуючи ці одиниці, головна героїня роману, якій притаманна подекуди дитяча наївність та недосвідченість, намагається спертися на вже існуючий досвід народу та знайти виправдання власним вчинкам. Індивідуально-авторські

прислів'я та приказки, створені Б. Ачагою, роблять персонажів втіленням народної мудрості. Народність індивідуально-авторських прислів'їв та приказок у романі досягається завдяки використанню автором близьких до народу образів (наприклад, образів свійських тварин, як-от корів, вівець, коней, кабанів). Вони дають змогу схарактеризувати спосіб життя корів та інших тварин, описати деякі універсальні поняття: дружба, самотність, погляди на життя тощо, виражають ставлення корів до предметів, явищ дійсності, описують (подекуди з гумором або відтінком самоіронії) їхні риси характеру та притаманні їм звички, а також власне бачення світу. Індивідуально-авторські прислів'я та приказки є втіленням атмосфери сільського життя, віддзеркалення якої в романі перегукується в іспанській та українській мовах.

Корова з часом мудрішає, спостерігаючи за світом, у якому живе, і формулює свої власні спостереження у стислій, втім виразній формі індивідуально-авторських афоризмів і максим, які ми віднесли до другої групи індивідуально-авторських паремій у романі. Індивідуально-авторські афоризми й максими, які використовуються здебільшого головною героїнею роману, служать, аби дати пораду, настанову, висловити узагальнене судження персонажів на підставі спостережень про світ і накопиченого життєвого досвіду. На відміну від індивідуально-авторських прислів'їв і приказок, які є відображенням споконвічної мудрості народу, переосмисленої автором, афоризми й максими в романі є втіленням індивідуального суб'єктивного ставлення до світу персонажів, а через них і поглядів самого автора першотвору.

Отже, індивідуально-авторські паремії в романі сприяють втіленню авторських інтенцій, допомагають увиразнити створених персонажів, переосмислити описувані явища, дати їм власну суб'єктивну, почасти й комічну, оцінку й характеристику. Ці одиниці, окрім того, дають змогу підкреслити та емоційно наситити типові ситуації життя, створити певний комічний ефект, з гумором подивитися на зображувану ситуацію, чим активізують та привертають увагу читача. Тому при їх вітворенні важливо, щоб читач перекладу отримав той самий ефект, що й читач оригіналу.

2.2. Прийоми перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок

Індивідуально-авторські прислів'я та приказки переважно вводяться до роману авторським коментарем, або маркером, з метою максимально привернути та активізувати увагу читача. Маркери мають вигляд формул *como dice el refrán, como dice la sentencia* тощо, відповідниками яких в українському перекладі стали вирази «як каже прислів'я», «як мовить приказка», «як мовиться». Маркери є своєрідними каталізаторами авторського задуму й допомагають читачеві розпізнати такі одиниці в тексті.

Маркери є важливим чинником виділення цієї групи, так само як і характерні ознаки існуючих у мові стійких паремій, які забезпечують референційний або асоціативний зв'язок індивідуально-авторських прислів'їв і приказок зі стійкими. У більшості випадків індивідуально-авторські прислів'я та приказки створені автором роману на основі характерних ознак існуючих у мові стійких паремій. За нашими спостереженнями, більшості індивідуально-авторських прислів'їв і приказок першотвору притаманна специфічна ритміко-фонетична організація та синтаксична структура, яка переважно має вигляд двох частин. У першій частині висловлюється передумова, а в другій міститься висновок. Обидві частини розділені паузою, але саме в їх взаємодії виникає практичне значення одиниці [20, с.17]. А також часто їх також відзначають такі ознаки, як римування, стислість, виразність, семантична завершеність, образність. Крім того, прислів'ям властива також наявність переносного та буквального значення, на відміну від приказок, які мають лише буквальний сенс [27].

У романі було виділено 17 індивідуально-авторських прислів'їв і приказок. Аналізуючи їх переклад, ми виявили, що для їх відтворення перекладач Ярослав Губарев застосував різні підходи й прийоми. Було помічено, що від використання того чи іншого прийому залежав і ступінь досягнення функціональної еквівалентності, тобто правильне відтворення характерних ознак цих одиниць, що дасть змогу читачеві перекладу отримати той самий ефект, що й читач оригіналу. До цих ознак належать структурні, як-от рима,

ритміка, паузація, і семантичні, тобто виразність, стислість, наявність повчального змісту, узагальненість судження, семантична завершеність, образність, народність, комічний ефект.

Розглянемо детальніше прийоми та способи перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок у романі.

Як уже було зазначено, досягнення функціональної еквівалентності передбачає відтворення всього комплексу визначальних ознак прислів'їв:

La vaca y la oveja, una vaga y la otra floja [32, с.8]. — *Корова й вівця блукають без кінця* [31, с. 10].

При відтворенні цього прислів'я відбуваються зміни на рівні синтаксичної структури речення. Називне речення оригінального прислів'я, ускладнене однорідними підметами (*vaca, oveja*) й означеннями (*vaga, floja*) в перекладі трансформується в просте двоскладне речення. При цьому оригінальному прислів'ю характерна рима та ритміка, а також пауза, що розділяє частини речення. Застосовані автором першотвору прикметники *vaga* та *floja* вживаються в реченні як контекстуальні синоніми зі значенням «мандрівний», «бродячий», «лінивий» які можна відтворити українським дієсловом «блукаати». У перекладі вдалося відтворити риму та ритм оригінального прислів'я. У результаті створеному прислів'ю властивий більш високий ступінь виразності й стислості.

При відтворенні індивідуально-авторських прислів'їв іноді ступінь експресивності, притаманний оригінальному прислів'ю, залишається незмінним в перекладі:

¿Qué creías que era vivir? // ¿Creérselo todo y echarse a dormir ? [32, с.6]. — *А ти гадаєш, що таке життя? // Усьому вірити до самозабуття?* [31, с. 6].

Було двічі застосовано прийом транспозиції: дієслова *vivir* в іменник «життя» з тією самою семантикою та стійкої дієслівної конструкції *echarse a dormir* (букв. «покинути щось робити, припинити надавати чомусь значення») в прийменниково-іменникове сполучення «до самозабуття». Я. Губареву вдається відтворити в перекладі риму, ритм і паузу. У результаті створений відповідник

за своїми структурними та структурно-семантичними ознаками нагадує прислів'я, що свідчить про те, що читач перекладу отримає такий ж ефект, що і читач оригінального тексту.

При відтворенні прислів'я, наведеного нижче, Я. Губареву також вдалося створити одиницю, що нагадує стійке прислів'я в мові перекладу:

Nieve en el monte, no hay vaca que soporte [32, с. 7] — *Як у горах снігу
вщерть — то корові вірна смерть* [31, с. 9].

Наведене вище індивідуально-авторське прислів'я було вжито під час напруженого епізоду, у якому героїня знаходиться на межі життя й смерті. При його відтворенні перекладач застосовує синтаксичні трансформації: змінює складне безсполучникове речення на складнопідрядне речення з підрядним умови. Для перекладу другої частини висловлювання застосовується прийом модуляції: *no hay vaca que soporte* — «корові вірна смерть». Окрім того, Я. Губарев у перекладі вводить тире, чим підсилює та увиразнює зміст наступної частини речення [29, с. 289]. Таким чином, перекладачу вдалося відтворити риму, ритм, а завдяки введенню тире пауза стає особливо виразною в перекладі. Усе це зумовлює підвищенню ступінь ознаки фатальності, і як наслідок — підвищення експресивності та виразності в перекладі як визначальних функціональних характеристик прислів'їв і приказок у романі.

Іноді для відтворення структури, ритмічної організації та римування оригінального індивідуально-авторського прислів'я або приказки перекладач вдається до трансформацій, що призводять до змін компонентного складу прислів'я:

Vaca que no lo intenta, o es cobarde o es tonta [32, с. 15]. — *Корова, яка на
вчинок не здатна, дурна, полохлива або невдатна* [31, с. 20].

Так, шляхом модуляції сполучення *no lo intenta* замінюється «на вчинок не здатна», а в другій частині речення додається прикметник «невдатна», що в цілому призводить до розширення компонентного складу в перекладі, але допомагає надати створеному перекладачем прислів'ю необхідний ритм і риму. Крім того, в утвореній одиниці надається більш чітка та детальна характеристика

головної героїні, що, втім, не призводить до викривлення її образу. Героїні Мо притаманний певний ступінь самоіронії та подекуди жартівливого та критичного ставлення до самої себе. У перекладі ці ознаки відтворено. Тож можна вважати, що, попри зміни на семантичному рівні, завдяки збереженню рими, ритміки, двочленної структури, а також виражених за допомогою оригінальної одиниці рис характеру корови, функціональну еквівалентність досягнуто.

Використання описаного вище прийому створення власного прислів'я чи приказки за рахунок надання одиниці цільовою мовою ознак стійких прислів'їв чи приказок не завжди дозволяє повністю відтворити весь спектр функціональних ознак індивідуально-авторського прислів'я оригіналу:

Mientras vive a sus anchas, la vaca va dando largas [32, с. 93]. – *Поки корова живе добре, вона живе довго* [31, с. 141].

Це індивідуально-авторське прислів'я є підсумком попереднього абзацу останнього розділу, а з ним і всього роману, в якому головна героїня корова Мо завершує “першу частину”, як вона каже, своїх мемуарів, зауваживши, що одного разу за необхідності напише і про решту своїх спогадів. Іспанський вислів *vivir a sus anchas* українською мовою можна перекласти як «жити безтурботно», «дуже добре, привільно», «жити на широку ногу», «жити як у батька за пазухою», а вислову *dar largas* можуть відповідати «відкладати на потім», «відкладати в довгий ящик». Я. Губарев обирає для перекладу лаконічні односкладні та нейтральні відповідники, а саме «жити добре» і «жити довго», семантичний зміст другого з яких не відповідає семантиці оригіналу. Перекладач також вилучає повтор лексеми *vaca* в другій частині прислів'я. Застосовані прийоми призводять до змін не тільки на семантичному, а на смисловому рівні. У результаті корова, яка вирішує відкласти написання наступного розділу мемуарів, перетворюється з взірця мудрості на безтурботну істоту, яка тільки й думає про те, як прожити ще довше. Можна помітити, як у результаті застосованих трансформацій образ головної героїні набуває рис, відмінних від задуманих автором роману, отже можна говорити про те, що функціональні ознаки оригіналу в цьому випадку вдалося відтворити не повністю.

Як уже було проілюстровано раніше, використання описаного вище прийому створення відповідника передбачає зміни на синтаксичному, лексико-граматичному рівні. При цьому в переважній більшості випадків перекладачу вдалося зберегти важливі структурні особливості індивідуально-авторських прислів'їв і приказок, а саме риму та ритмічну організацію. Під час використання наступного прийому також будуть відбуватися зміни на рівні предикату речення, а також супутні трансформації. При цьому відтворення структурних особливостей індивідуально-авторських утворень буде лише частковим:

El mirlo de Estambul siempre vuela hacia Estambul [32, с. 15]. – *Дрозда родом зі Стамбула з мандрів тягне до Стамбула* [31, с. 19].

При відтворенні індивідуально-авторської приказки відбувається зміна предикативного ядра речення. Це зумовлює супутні зміни на рівні лексем, а саме прийом конверсної трансформації *volar* – «тягне», і додавання іменниково-прийменникового сполучення «з мандрів». У перекладі збережено образність, ритміку, властиві оригіналу, тож можна говорити про повну відповідність критерію функціональної еквівалентності.

У деяких випадках, однак, характерні індивідуально-авторським прислів'ям структурно-семантичні ознаки не завжди вдавалося відтворити без змін. Так при відтворенні деяких індивідуально-авторських прислів'їв і приказок відбувається зміна порядку слів у реченні:

El que cien preguntas hace ninguna repuesta merece [32, с. 32]. — *Той, хто ставить сотню запитань, не заслуговує на жодну відповідь* [31, с. 44].

У перекладі здійснено уподібнення синтаксичної структури та калькування лексем оригіналу, однак не відтворено римування, через що одиниці в перекладі властивий менший ступінь експресивності. Однак, семантичний зміст і інші функціональні ознаки прислів'їв і приказок, як-от влучність, виразність висловлювання, специфічна двочленна структура, вдається відтворити, що дозволяє говорити про переважне досягнення функціональної еквівалентності.

Трапляються також випадки, коли в результаті застосованих трансформацій відбувається відбуваються більш суттєві втрати при передачі притаманних оригіналу функціональних ознак:

El que quiera saber enseguida todo que abra el libro por el otro lado [32, с. 36]. — *Хто хоче одразу про все дізнатись, хай розгорне книжку з іншого боку* [31, с. 50].

Повністю уподібнюючи переклад синтаксичній структурі оригінальної приказки оригіналу, Я. Губарев, утім, змінює порядок деяких окремих слів у реченні. Ці зміни є виявом свідомого вибору перекладача для створення певної ритмічної організації. Попри те, що цю ознаку вдалося зберегти при перекладі, така важлива риса прислів'їв, як рима, втрачається. При цьому хоч створеному відповіднику властива влучність і виразність, ступінь його упізнаваності читачем буде значно нижчим у порівнянні з оригіналом.

Під час аналізу перекладу індивідуально-авторських прислів'їв було також помічено випадок застосування дослівного перекладу:

El que pierde el sueño de una noche, pierde también el día siguiente [32, с. 27] — *Той, хто втрачає нічний сон, втрачає також наступний день* [31, с. 37].

У результаті створений відповідник відтворено без жодних змін, адже перекладач вдається до уподібнення як синтаксису, так і лексичного складу оригіналу. Вважаємо, що утворена таким чином одиниця відповідає критерію функціональної еквівалентності, адже буде легко впізнаватися читачем та ідентифікуватися як прислів'я, адже має характерну ритміку та двоскладову структуру, а також володіє повчальним змістом, влучністю та виразністю.

Отже, з огляду на наведений вище характер прийомів перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок у романі можна дійти висновку, що переважно були застосовані прийоми створення прислів'я в мові перекладу, або прийом використання “псевдовідповідника”, та трансформаційний переклад. Дослівний переклад без супутніх трансформацій у нашому корпусі зустрівся лише 1 раз.

Застосування псевдовідповідника дозволяє передусім відтворити римування та ритмічну організацію оригінального індивідуально-авторського прислів'я або приказки, хоч і може зумовлювати при цьому додаткові зміни на стилістичному або семантичному рівні. Це в результаті може призводити до низки втрат у перекладі. Такі втрати можуть незначними, у разі коли при перекладі розширюється компонентний склад оригінальної одиниці, але переважно такий прийом не суперечить контексту вживання та узусу. В деяких випадках зміни не спричинюють втрати при перекладі, навпаки підвищується ступінь експресивності, виразності, стислості висловлювання. До більш суттєвих втрат, на нашу думку, належать ті, що призводять до необґрунтованих контекстом вживання змін семантичного змісту оригінального індивідуально-авторського прислів'я або приказки.

Трансформаційний переклад, як і описаний вище прийом, передбачає залучення трансформацій, що зачіпають переважно синтаксичну структуру речення й зумовлюють супутні зміни на інших мовних рівнях. Однак, різниця між прийомами полягає в тому, що під час аналізу перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок з використанням трансформаційного перекладу було помічено, що спектр функціональних ознак оригінальної одиниці часто вдається зберегти лише частково. Втрати, однак, носять різний характер, наприклад у випадку лише часткового відтворення структурних характеристик прислів'я оригіналу, як-от збереження лише ритму, і як наслідок неповне досягнення функціональної еквівалентності. При цьому такі зміни здебільшого не призводять до суттєвих втрат.

Як засвідчив аналіз, притаманні прислів'ю першотвору стислість, виразність, узагальнений і повчальний зміст прийом можна відтворити і шляхом дослівного перекладу. Тим не менш, з огляду на низьку частотність його застосування, можна припустити, що у випадку з індивідуально-авторськими прислів'ями та приказками його використання носить обмежений характер.

2.3. Прийоми перекладу індивідуально-авторських афоризмів і максим

Індивідуально-авторські афоризми й максими вводяться автором без спеціальних маркерів. Як і прислів'ям і приказкам, цим одиницям властива узагальненість судження, однак їх відрізняє оригінальність і «авторськість» думки [20, с. 18], а з точки зору форми — виразність і лаконічність. На відміну від афоризмів, максимама характерна також наявність моралістичного змісту, вираженого у вигляді констатування факту [26, с. 429]. За цими ознаками у романі нами було виявлено 35 індивідуально-авторських афоризмів і максим.

З огляду на відсутність в індивідуально-авторських афоризмів і максим специфічних структурних особливостей, окрім виразної і почасти лаконічної форми, функціональну еквівалентність оригіналу перекладові забезпечує передусім відтворення їхніх семантичних і структурних характеристик. При цьому залежно від використання того чи іншого прийому спостерігався різний ступінь її досягнення:

A la gente que se aprecia hay que defenderla siempre y contra todo [32, с. 37].
— *Тих, кого ми цінуємо, треба захищати завжди і від усього* [31, с. 53].

В оригінальному реченні використовується неозначено-особова форма дієслово *se aprecia* і безособова конструкція *hay que + infinitivo*, що дозволяє створити високий рівень узагальненості значення вислову. Відтворюючи оригінальну максиму, Я. Губарев у першому випадку використовує особову форму дієслова — «цінуємо», в другому ж зберігає категорію безособовості, вживаючи присудковий прислівник «треба». Головна героїня корова Мо дійсно нерідко виступає лідером групи і часто говорить за всіх її представників, виражаючи спільну для всіх позицію, тому вживання форми 1-ї особи множини дієслова можна вважати виправданим кроком. Перекладач застосовує трансформацію транспозиції та генералізації, що полягають у заміні іменника оригіналу *gente* на відповідник, який належить до іншої частини мови і має більш загальне значення, — вказівний займенник «тих». У результаті застосованих трансформацій вдалося відтворити високий ступінь узагальненості значення морального принципу, притаманного оригінальній індивідуально-авторській

максимі. Обрані варіанти відповідників працюють на створення стислої, виразної форми у перекладі.

Застосування трансформацій при відтворенні індивідуально-авторських афоризмів і максим часто може бути пов'язаним з міжмовними розбіжностями, проте такі зміни не стають на заваді досягнення бажаного ефекту:

Nosotras las vacas tenemos mala suerte en todo [32, с. 16]. — *Нам, коровам, в усьому не щастить* [31, с. 20].

При відтворенні одиниці Я. Губарев вимушено відходить від синтаксичного уподібнення синтаксичної структури речення і змінює форму предиката, що призводить до заміни відмінку іменника *vacas* і відповідно особового займенника *nosotras* з називного на давальний. До того ж, відбувається зміна порядку слів у реченні, і під логічним наголосом опиняється іменниково-прийменникове сполучення «в усьому», і в результаті афоризм у перекладі звучить із притаманною цим одиницям виразністю.

Зміна предикату оригінальної одиниці може тягнути за собою і більші трансформації на лексико-граматичному рівні:

Cuando se vive en pleno monte, no hay mucho que hacer [32, с. 80]. — *Коли ти живеш просто серед гір, у тебе небагато занять* [31, с. 120].

Оригінальному індивідуально-авторському афоризму характерний високий рівень узагальненості, який досягається завдяки вживанню неозначено-особової форми дієслова *se vive* і конструкції *no hay mucho que hacer*. У перекладі Я. Губарев використовує особові форми дієслів 2-ої особи однини з цим самим значенням, додаючи також займенник «у тебе». У результаті ступінь узагальненості вислову не втрачається, навпаки, складається враження, що виражена ідея може стосуватися будь-кого в будь-який момент часу.

У деяких випадках при перекладі індивідуально-авторських афоризмів і максим у романі з застосуванням трансформацій спостерігаємо підвищення ступеня експресивності:

Ser vaca es algo grandioso [32, с. 9]. — *Бути коровою — це так велично!* [31, с.11]

Семантичний зміст індивідуально-авторського афоризму передано без змін, однак Я. Губарев здійснює ряд транспозицій: не відтворює займенник *algo* дослівно, а замінює його прислівником «так», а прикметник *grandioso* — на прислівник «велично». До того ж, перекладач перетворює речення з розповідного в окличне, чим підвищує рівень емоційності перекладу. Підсиленню та увиразненню змісту другої частини речення служить тире [29, с. 288]. Таким чином утворена одиниця має вищий ступінь виразності, володіє потужнішим стилістичним та емоційним ефектом, ще більше нагадує афоризм.

У деяких випадках ступінь експресивності при відтворенні оригінальної одиниці підвищується за рахунок трансформацій іншого характеру:

Lo primero es la educación, y luego lo demás [32, с. 8]. - *Чемність — перш за все* [31, с.9].

При перекладі відбувається вилучення другої частини оригінального індивідуально-авторського афоризму, через що вихідна одиниця набуває значно лаконічнішої форми за оригінал. Окрім того, для іменника *educación* Я. Губарев застосовує варіантний відповідник «чемність», конкретизуючи значення оригінальної лексеми. Можна помітити, що в перекладі відбувається підвищення ступеня стислості максими, а з нею і виразності та повчальної сили.

Іноді збереження характерних семантичних ознак індивідуально-авторського афоризму вимагало більш суттєвих змін на синтаксичному та морфологічному рівнях, а також на рівні компонентного складу:

Cuando se rompe la amistad con alguien, hay que actuar así: poniendo esa amistad en una maceta y una tierra nuevas y esperando a que prenda [32, с. 45]. — *Коли руйнується дружба з кимось, треба покласти цю дружбу в новий горщик з новою землею і чекати, що вона прийметься* [31, с. 66].

При перекладі конструкцію *hay que actuar así* відтворено українською мовою лексемою «треба», а проблема відсутності в українській мові герундія, який в оригіналі називає спосіб дії, вирішується завдяки застосуванню прийому транспозиції — перекладач вживає інфінітивні форми дієслів, що разом з присудковим прислівником «треба» утворюють складений дієслівний присудок

«треба покласти <...> і чекати». У результаті застосованих трансформацій індивідуально-авторська одиниця набуває у перекладі лаконічнішу форму, експлікується характерна оригіналу повчальність, тому буде розпізнаватися читачем як максима.

У випадках, коли семантичний зміст індивідуально-авторського афоризму легко прочитується і є прозорим, для передачі авторського задуму при перекладі Я. Губарев не вдається до надто суттєвих трансформацій, повністю наслідуючи синтаксичну структуру та лексичний склад оригіналу:

En este mundo no hay cosa más tonta que una vaca tonta [32, с. 27]. — У цьому світі нема дурнішого створіння за дурну корову [31, с. 37].

У перекладі скальковано синтаксичну структуру й лексеми оригінального вислову. Єдина відмінність полягає в заміні аналітичної форми порівняльного звороту іспанської мови *más + adjetivo + que* на синтетичну форму з прикметником із суфіксом *-ish*. Вибір перекладача є вдалим з точки зору досягнення стислості форми, адже в українській мові аналітична та синтетична форми вищого ступеня порівняння прикметника вживаються паралельно. Створений Б. Ачагою афоризм дозволяє підкреслити притаманну головній героїні роману самоіронію та подекуди глузливе ставлення до соплемінниць.

Таким чином, можемо констатувати, що при відтворенні індивідуально-авторських афоризмів і максим з іспанської мови на українську було застосовано прийоми трансформаційного та дослівного перекладу.

Застосуванню прийому дослівного перекладу сприяла наявність прямого експліцитного значення і таких структурних ознак цієї групи паремій, що не становили особливих труднощів для передачі шляхом синтаксичного уподібнення. Його використання здебільшого дозволяло досягти функціональну еквівалентність у перекладі, однак носило обмежений характер.

Найчастіше все ж перекладач не міг обійтися простим наслідуванням форми оригіналу та вдавався до трансформацій. Трансформаційний прийом передбачав здебільшого граматичні та лексико-граматичні зміни. Такий прийом по різному дозволяв зберегти відповідність ознакам оригінальних одиниць: у

деяких випадках наслідком ставало збільшення експресивності або змінювався характер узагальненості. Тим не менш, у перекладі здебільшого вдалося передати семантичний зміст оригінальних одиниць без суттєвих втрат і переважно досягти функціональну еквівалентність оригіналу, тобто відтворити притаманні афоризмам і максима́м повчальність, узагальненість судження, стислість, виразність.

Висновки до розділу 2

Індивідуально-авторський пареміям відведена окрема роль у формуванні ідейно-образної структури роману Б. Ачаги «Мемуари корови». Ці одиниці є важливим ресурсом, що допомагає автору створити атмосферу сільської культури, народності та фольклорності, ознаки яких сильно перегукуються в іспанській та українській культурах. Окрім того, використання індивідуально-авторських паремій дозволяє автору виразніше охарактеризувати рівень культури й освіченості героїв, підкреслити їхні риси характеру, подивитися на них з гумором та іронією.

Індивідуально-авторські паремії в романі було поділено на дві групи: 1) індивідуально-авторські прислів'я й приказки та 2) індивідуально-авторські афоризми й максими.

Індивідуально-авторські прислів'я й приказки здебільшого вводяться до роману за допомогою авторського коментаря, що робить процес їх сприйняття та ідентифікації в романі простішим. До того ж, авторський коментар сприяє активізації уваги читача. Диференційними рисами індивідуально-авторських прислів'їв і приказок, релевантними для перекладу, є специфічна ритмічна організація, дуже часто римування, пряме, а в прислів'ях ще й переносне значення. При перекладі індивідуально-авторських прислів'їв і приказок у романі було використано прийом дослівного перекладу, трансформаційний переклад і використання псевдовідповідника.

Використання прийому дослівного перекладу здебільшого дозволило зберегти в перекладі функціональну еквівалентність оригіналу, тобто відтворити властиві оригінальним одиницям стислість, виразність, узагальнений і повчальний зміст, образність. Цей прийом доцільно використовувати при відтворенні індивідуально-авторських прислів'їв і приказок, якщо їхній семантичний зміст легко прочитується, є експліцитним. Застосування трансформаційного перекладу також було зумовлено міжмовними розбіжностями та, як правило, призводило до змін на синтаксичному, і відповідно на лексико-граматичному рівні. Використання прийому псевдовідповідника було передусім зумовлено необхідністю відтворити властиві прислів'ям і приказкам римування та ритмічну організацію. Попри помічені при цьому зміни в семантиці оригіналу і в поодиноких випадках нейтралізація лексичного складу, втрата іронічності оригінального вислову, у більшості випадків функціональну еквівалентність в перекладі було збережено.

Індивідуально-авторським афоризмам і максима́м не характерне римування або специфічна ритмічна організація, натомість їм притаманна наявність певного узагальненого судження, стислість, виразність висловлювання, виразність, образність. Вони є спостереженнями головної героїні роману. При перекладі індивідуально-авторських афоризмів і максим основними способами перекладу були 1) дослівний і 2) трансформаційний переклад. Доцільність використання дослівного перекладу, який полягав у калькуванні синтаксису та лексичного складу оригінальних одиниць, пов'язана з відсутністю в цих одиниць переносного значення, а також, як і у випадку з прислів'ями й приказками, близькість культурного фону іспанської та української культур. У випадку ж з трансформаційним перекладом, який застосовувався здебільшого на синтаксичному рівні, зміни могли бути зумовлені як міжмовними розбіжностями між іспанською та українською мовами, так і стилістичними нормами мови перекладу, а також необхідністю досягти функціональну еквівалентність.

ВИСНОВКИ

1. Через відсутність системного дослідження індивідуально-авторських паремій для аналізу підходів до цих одиниць було використано результати розвідок про стійкі паремії. Дослідники часто розглядають ці одиниці в контексті «безеквівалентної лексики», тим не менше більшість все ж наполягає на перекладності цих одиниць. Серед інших труднощів, пов'язаних із відтворенням цих одиниць в художньому тексті є необхідність правильно розпізнати, сприйняти та розтлумачити сенс вихідної одиниці, а також адекватно відтворити семантичне значення, метафоричний зміст та оцінні конотації паремії.

2. Результати розвідок як загальної, так і часткової іспансько-української теорії перекладу засвідчують можливість використання таких прийомів перекладу стійких паремій, як використання абсолютного, відносного відповідника, описовий переклад, калькування (дослівний переклад), застосування псевдовідповідника.

3. Установивши характерні ознаки індивідуально-авторських елементів у художньому творі, а також шляхом порівняльного аналізу між стійкими та індивідуально-авторськими пареміями вдалося виявити релевантні для перекладу спільні й відмінні риси стійких та індивідуально-авторських одиниць. До спільних належать структурні та семантичні особливості, а саме високий рівень узагальненості, виразність, стислість, образність. завершений характер висловлювання, повчального смислу, національно-специфічні ознаки. Серед відмінних рис виділено неможливість відтворення та закріплення в мові, входження до узусу, одноразовість використання, створення для ситуативних потреб, функціонування в межах конкретного контексту, втілення авторської картину світу в межах конкретного твору.

4. Індивідуально-авторським пареміям відведена особлива роль у формуванні ідейно-образного тла роману. Вони є потужним стилістичним ресурсом, який дозволяє посилити емоційне та експресивне забарвлення твору, увиразнити створених автором персонажів, поглянути на них з гумором, висловити суб'єктивний погляд, оцінку, характеристику автора описуваної в

романі реальності, а також описати сільську місцевість колорит, народність і фольклорність.

Виходячи з виділених ознак індивідуально-авторських паремій та їх ролі у романі Б. Ачаги «Мемуари корови» їх було поділено на дві групи. До першої групи ввійшли індивідуально-авторські прислів'я та приказки, більшість із яких вводиться до роману спеціальним авторським коментарем, і яким характерна рима та ритм, а також стислість, образність, виразність, узагальненість судження. До другої групи було віднесено індивідуально-авторські афоризми та максими. Вони вводяться до роману без авторського коментаря. Розпізнати та ідентифікувати їх у романі дозволяють переважно семантичні ознаки, як-от стислість, образність, наявність повчального смислу, узагальненість судження, виразність.

б. Основними способами перекладу індивідуально-авторських прислів'їв і приказок у романі є дослівний, трансформаційний переклад і використання псевдовідповідника. Від використання певного прийому залежав і ступінь досягнення функціональної еквівалентності, тобто правильне відтворення характерних ознак цих одиниць, що дасть змогу читачеві перекладу отримати той самий ефект, що й читач оригіналу. Застосування таких прийомів зумовлено специфічними структурними особливостями індивідуально-авторських прислів'їв і приказок, а також їх роллю у формуванні ідейно-образної структури роману. Під час відтворення індивідуально-авторських афоризмів і максим було застосовано дослівний і трансформаційний прийоми. Використання таких прийомів пов'язане з необхідністю відтворення переважно характерних семантичних рис індивідуально-авторських афоризмів і максим, а відтак і досягнення функціональної еквівалентності.

Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні перекладів творів іспанських письменників, що дозволить отримати більш узагальнені результати щодо шляхів відтворення індивідуально-авторських паремій, а також інших елементів, що сприяють формуванню індивідуально-авторської картини окремих письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учебное пособие. Спб.: «Академия», 2004. 352 с.
2. Алесіна Н. В. Виноградов В. С. Теорія і практика перекладу: Іспанська мова: навч. посібник. Київ : Вища шк., 1993. 207 с.
3. Бабенко Н.Г. Оказиональное в художественном тексте. Структурносемантический анализ: Учебное пособие / Калинингр. ун-т. Калининград : Изд-во КГУ, 1997. 84 с.
4. Бондар М. В. Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх перекладах. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2014. № II (5). с. 42–46
5. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
6. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе: учебное пособие. Москва : Международные отношения, 1980. 342 с.
7. Гаврилова В. В. Теоретичні засади вивчення паремій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки*. 2015. № 7. С. 11–20.
8. Кислюк Л. Узуальне й окаяіональне в авторських новотворах назв осіб. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 208–217
9. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Кривий Ріг : ТО «Центр-Принт», 2012. 349 с.
10. Колоїз Ж. В. Стилiстичні ресурси власне пареміологічних одиниць. URL: <https://shag.com.ua/janna-koloyiz-stilistichni-resursi-vlasne-paremiologichnih-odi.html>
11. Пирогов В. Л. Структурно-семантична кодифікація асиметричних паремій японської мови: типолого-перекладацький аспект. *Східний світ*. 2010. № 3. С. 198–208.

12. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
13. Смущинська І. В. Французька лексикологія: навч. посібник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 600 с.
14. Стахмич Ю. С. Пареміологічні одиниці у творах Марка Твена : структурно-семантичний аспект / Стахмич Юлія, Хоминець Юлія // *Текст. Контекст. Інтертекст*. 2017. № 2. С.
15. Тарновська О. В. Іспанський пареміологічний мінімум: порівняльний аналіз з українськими та російськими відповідниками — Київ : Д.Бураго. *Мова та культура* 8. 2006. том IV. с. 160-167
16. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
17. Шевкун А. В. Проблемні аспекти відтворення авторського ідіостилю при перекладі (на матеріалі роману І. Мак'юена «Atonement» та його перекладів українською і російською мовами). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. №. 41, Т. 2. - С. 182–186
18. Юськів Б. Паремійна картина світу: проблеми дослідження. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2013. № 1. С. 67–73.
19. Corpas Pastor, Gloria *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos, 1996
20. Flores-Huerta, Samuel y Flores Sandoval, Rubén D. Dichos o refranes: compendio temático. Biblioteca digital Juan Comas URL: <http://132.248.110.218/items/show/74>.
21. Gálvez Vidal, Alba María *Las paremias como recurso literario y su traducción. Paremia*. 2014. № 23. pp. 45–55.
22. Sevilla Muñoz, Julia *Las paremias y su clasificación // Julia Sevilla Muñoz, Carlos Crida Alvarez. Paremia*. 2013. № 22. pp. 105–114
23. Sevilla Muñoz, Julia *Técnicas de la “traducción paremiológica” (francés-español) // Julia Sevilla Muñoz, Manuel Sevilla Muñoz. PROVERBIUM*. 2000. № 17. pp. 369–386.

24. Verba G., Orlytchenko O., Prykhodko M. Particularidades de le reproducción de las paremias españolas en las traducciones al ucraniano. *Стиль і переклад*. 2020. №. 1 (7). С. 73–90

25. Zuluaga, Alberto Traductología y fraseología. *Paremia*. 1999. № 8. pp. 537–549

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

26. Літературознавчий словник-довідник / Редкол.: Роман Теодорович Гром'як, Юрій Іванович Ковалів. Київ : Академія, 1997. 749 с

27. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. 2-е изд., доп. М. : Большая рос. энцикл., 2002. 709 с.

28. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь 3-е изд., перераб. Москва : Флинта: Наука, 2003. 320 с

29. Терлак З. М. Пунктуаційний словник-довідник. Львів : Априорі, 2019. 396 с.

30. <https://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

31. Ачага Б. Мемуари корови / Бернардо Ачага ; [пер. з іспанської Ярослава Губарева]. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017. 144 с.

32. Atxaga, Bernardo *Memorias de una vaca* Madrid, Ediciones SM, 2016. 170 p.

Додаток А

Приклади індивідуально-авторських авторських прислів'їв і приказок у романі

Б. Ачаги «Мемуари корови» і їх переклад на українську мову

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>¿Qué creías que era vivir? - ¿Creérselo todo y echarse a dormir [32, с. 6]</i>	<i>А ти гадаєш, що таке життя? Усьому вірити до самозабуття? [31, с. 6]</i>
2.	<i>A la dueña corresponde bautizar a su criado [32, с. 6].</i>	<i>Пані має дати ім'я своєму слугі [31, с. 7].</i>
3.	<i>Nieve en el monte, no hay vaca que soporte [32, с. 7].</i>	<i>Як у горах снігу вщерть — то корові вірна смерть [31, с. 9].</i>
4.	<i>La vaca y la oveja, una vaga y la otra floja [32, с. 8].</i>	<i>Корова й вівця блукають без кінця [31, с. 10].</i>
5.	<i>El mirlo de Estambul siempre vuela hacia Estambul [32, с. 15].</i>	<i>Дрозда родом зі Стамбула з мандрів тягне до Стамбула [31, с. 19].</i>
6.	<i>Vaca que no lo intenta, o es cobarde o es tonta [32, с. 15].</i>	<i>Корова, яка на вчинок не здатна, дурна, полохлива або невдатна [31, с. 20].</i>
7.	<i>Quien dice dormir mal, dice vivir mal [32, с. 21].</i>	<i>Хто погано спить, той погано живе [31, с. 29].</i>
8.	<i>El que pasa mala noche, tampoco pasa bien el día [32, с. 21].</i>	<i>Той, хто погано проводить ніч, так само погано проводить день [31, с. 29].</i>
9.	<i>El que pierde el sueño de una noche, pierde también el día siguiente [32, с. 27].</i>	<i>Той, хто втрачає нічний сон, втрачає також наступний день [31, с. 37].</i>

10.	<i>Vaca que se pone a preguntar, vaca que no para hasta reventar</i> [32, с. 28].	<i>Корова, що починає ставити запитання, не спиниться, поки не втратить бажання</i> [31, с. 38].
11.	<i>El que cien preguntas hace ninguna repuesta merece</i> [32, с. 32].	<i>Той, хто ставить сотню запитань, не заслуговує на жодну відповідь</i> [31, с. 44].
12.	<i>Beethoven, Chopin y Mendelssohn las alegrías de la vaca son</i> [32, с. 33].	<i>Бетховен, Шопен і Мендельсон, радують корову, немов сон</i> [31, с. 46].
13.	<i>La vaca que no tiene cabeza todas las cosas aplaza</i> [32, с. 34].	<i>Корова, що не має клепки в голові, все відкладає на потім</i> [31, с. 48].
14.	<i>El que quiera saber enseguida todo que abra el libro por otro lado</i> [32, с. 36].	<i>Хто хоче одразу про все дізнатись, хай розгорне книжку з іншого боку</i> [31, с. 50].
15.	<i>No es lo mismo saberlo, que tragarlo</i> [32, с. 84].	<i>Знати і проковтнути — це різні речі</i> [31, с. 126].
16.	<i>Las vacas viejas duermen demasiado pronto</i> [32, с. 91].	<i>Старі корови вмирають занадто швидко</i> [31, с. 138].
17.	<i>Mientras vive a sus anchas, la vaca va dando largas</i> [32, с. 93].	<i>Поки корова живе добре, вона живе довго</i> [31, с. 141].

Приклади індивідуально-авторських авторських афоризмів і максим у романі Б.

Ачаги «Мемуари корови» і їх переклад на українську мову

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>Una vaca no es cualquier cosa</i> [32, с. 9].	<i>Корова — неабияке створіння</i> [31, с. 10].
2.	<i>Lo primero es la educación, y luego lo demás</i> [32, с. 8].	<i>Чемність — перш за все</i> [31, с. 9].
3.	<i>La vaca conoce qué es la soledad, qué es la desolacion, y con ese conocimiento puede enfrentarse a la vida</i> [32, с. 9].	<i>Корова знає, що таке самотність, що таке відчай, і знаючи це, вона здатна опиратися мінливості життя</i> [31, с. 11].
4.	<i>Ser vaca es algo grandioso</i> [32, с. 9].	<i>Бути коровою — це так велично!</i> [31, с. 11]
5.	<i>La vaca de edad avanzada olvida lo sucedido la víspera pero retiene perfectamente lo de hace más de cuarenta años</i> [32, с. 13].	<i>Корова поважного віку забуває, що трапилося напередодні, але чудово пам'ятає події більш як сорокарічної давнини</i> [31, с. 17].
6.	<i>Nosotros las vacas tenemos mala suerte en todo</i> [32, с. 16].	<i>Нам, коровам, в усьому не щастить</i> [31, с. 20].
7.	<i>Si trise es morirse lejos de donde nacimos, aún resultaría más triste tener que dar el último adiós en cualquier punto perdido de itinerario</i> [32, с. 17].	<i>Сумно померати далеко від місця, де ми народились, але ще сумніше було б знайти свій кінець десь у дорозі</i> [31, с. 22].
8.	<i>El caballo no sabe qué significa dormir bien</i> [32, с. 21].	<i>Кінь не знає, що значить добрий сон</i> [31, с. 29].

9.	<i>Para hacer una obra no hay necesidad de hablar, basta con trabajar [32, с. 25].</i>	<i>Щоб здійснювати роботу, не потрібно говорити, достатньо працювати [31, с. 32].</i>
10.	<i>En este mundo no hay cosa mejor que vivir según un horario [32, с. 27].</i>	<i>У цьому світі немає нічого кращого, ніж жити за розкладом [31, с. 37].</i>
11.	<i>En este mundo no hay cosa más tonta que una vaca tonta [32, с. 27].</i>	<i>У цьому світі нема дурнішого створіння за дурну корову [31, с. 37].</i>
12.	<i>La vaca que se va de este mundo sin romper de veinte a treinta huesos es una vaca tonta [32, с. 28].</i>	<i>Корова, що йде з цього світу, не зламавши від двадцяти до тридцяти кісток, є дурною [31, с. 38].</i>
13.	<i>Bien está hacer amigas, pero no conviene deslumbrarse con lo primero que se conoce [32, с. 28].</i>	<i>Дружити — це добре, але не пасує захоплюватися першою зустрічною [31, с. 39].</i>
14.	<i>A la gente que se aprecia hay que defenderla siempre y contra todo [32, с. 37].</i>	<i>Тих, кого ми цінуємо, треба захищати завжди і від усього [31, с. 55].</i>
15.	<i>Cada edad tiene lo suyo, y hay que conformarse [32, с. 36].</i>	<i>Кожен вік має свої особливості, і треба при звичаюватися [31, с. 51].</i>
16.	<i>La charité es antes que todas las muchas cosas de este mundo [32, с. 38].</i>	<i>La charité є важливішою за багато інших речей у цьому світі [31, с. 54].</i>
17.	<i>Gente desagradecida que devuelve mal por bien, la peor clase de la</i>	<i>Невдячні люди, що повертають злом за добро — найгірші люди на світі [31, с. 55].</i>

	<i>gente que hay en el mundo</i> [32, с. 39].	
18.	<i>Hay que defender a los amigos, siempre</i> [32, с. 40].	Треба захищати друзів, завжди [31, с. 57].
19.	<i>La vaca que daña uno de sus estómagos, daña también un pedazo de su vida</i> [32, с. 42].	Корова, що чинить шкоду одному із своїх шлунків, чинить шкоду також цілому періоду свого життя [31, с. 60].
20.	<i>Eso es lo malo en este mundo. Que para comer, antes hay que trabajar</i> [32, с. 43].	Це — зло в цьому світі. Що для того, щоб поїсти, спочатку треба попрацювати [31, с. 61].
21.	<i>Una vaca que quiere ser vaca de verdad, y no una vaca tonta, acabará por toparse con el desierto</i> [32, с. 44].	Корова, що хоче бути справжньою коровою, а не дурною коровою, одного разу опиниться в пустелі [31, с. 63].
22.	<i>La vaca que quiera ser vaca de verdad creerá enloquecer</i> [32, с. 44].	Корова, що хоче бути справжньою коровою, гадатиме, що збожеволіла [31, с. 63].
23.	<i>Cuando se rompe la amistad con alguien, hay que actuar así: poniendo esa amistad en una maceta y una tierra nuevas y esperando a que prenda</i> [32, с. 45].	Коли руйнується дружба з кимось, треба покласти цю дружбу в новий горщик з новою землею і чекати, що вона прийметься [31, с. 66].
24.	<i>La vaca sola bien se lame</i> [32, с. 46].	Самотня корова добре вилизує себе [31, с. 67].
25.	<i>En Balanzategui las vacas somos verdaderas vacas, y la hierba es verdadera hierba</i> [32, с. 57].	В Балансатегі ми, корови, — справжні корови, і трава — справжня трава [31, с. 84].

26.	<i>Cualquier cosa era mejor que rendirse como una oveja.</i> [32, с. 76].	Будь-що краще, ніж здаватися, як овечка [31, с. 114].
27.	<i>Cuando se vive en pleno monte, no hay mucho que hacer</i> [32, с. 80].	Коли ти живеш просто серед гір, у тебе небагато занять [31, с. 120].
28.	<i>Las cosas mas feas y miserbales pueden esconder maravillas</i> [32, с. 80].	Найбільш негарні й жалюгідні речі можуть приховувати в собі чудеса [31, с. 121].
29.	<i>Vaca dichosa no tiene historia</i> [32, с. 81].	Щаслива корова не має історії [31, с. 122].
30.	<i>Perder una amiga puede ser algo muy doloroso, pero no hay dolor de corazón que no se cure paseando</i> [32, с. 83].	Втрата подруги може бути дуже болісною, але немає серцевого болю, який би не лікувався прогулянкою [31, с. 126].
31.	<i>Quien mata una vaca, termina en la horca</i> [32, с. 85].	Хто вбиває корову, закінчує на шибениці [31, с. 128].
32.	<i>No solo de animación vive la vaca</i> [32, с.].	Не лише розвагами живе корова [31, с. 131].
33.	<i>La vaca es un animal de costumbres</i> [32, с. 87].	Корова — це тварина звичок [31, с. 135].
34.	<i>Por mucho que se esfuerce uno, la pluma no sabe tirar adelante como lo hace al arado</i> [32, с. 91].	Як би ти не намагався, перо не вміє видавати стільки, як плуг [31, с. 137].
35.	<i>¿Cuándo se escriben las memorias? – Pues al llegar a la última vuelta del camino</i> [32, с. 93].	Коли пишуться мемуари? Коли ти приходиш до останнього повороту твоєї дороги [31, с. 140].